

Tal av Pierre Schori i Storkyrkan i Stockholm den 6 augusti 2025 vid mottagandet av årets anti-atombombsdiplom, utfärdat av Svenska läkare mot kärnvapen.

”Vår värld består av nukleära jättar och etiska dvärgar, som vet mera om krig än fred, mer om att döda än att leva”. (General Omar Bradley, USA 1948).

Det är med stor ödmjukhet – och blandade känslor- som jag tar emot denna symbol för den livsviktiga kampen mot kärnvapen.

Vi samlas här 100 år efter det ekumeniska mötet i Stockholm under ledning av ärkebiskop Nathan Söderblom, som fem år senare tilldelades Nobels fredspris.

Han uppmanade sina medmänniskor då att ”bekämpa den lastgamle Adam i oss själva och hos andra”. Den uppmaningen behövs tyvärr ännu idag.

När John Herseys “Hiroshima” publicerades i The New Yorker var det första gången som man fick läsa en osminkad redogörelse över vad som egentligen hände efter det att den första atombomben utplånade staden och dödade minst 100 000 japaner den 6 augusti 1945.

[Hiroshima | The New Yorker](#) August 23, 1946

80 senare skriver Jane Meyer i samma tidning att Herseys unika text förändrade den offentliga debatten om kärnvapen som annars dominerades av President Trumans självsmickrande hyllning av sitt ”strategiska genidrag”- utan att ens nämna de enorma dödssiffrorna.

<https://www.newyorker.com/magazine/takes/jane-mayer-on-john-herseys-hiroshima> August 3, 2025

Jag i läser Herseys berättelse om hur en man efter explosionen försöker lyfta upp en kvinna ur en bombkrater, det gick inte.” hennes skinn gled av kroppen i stora handskliknande bitar”.

Jag läser därefter i broschyren ”Om krisen eller kriget kommer” som Myndigheten för samhällsskydd och beredskap, MSB, skickade ut till alla hushåll i fjol. Där står det: ”Det globala säkerhetsläget ökar risken för att kärnvapen kan användas. Vid anfall med kärnvapen, kemiska eller biologiska vapen, ta skydd på samma sätt som vid ett luftangrepp. Skyddsrum ger bäst skydd. Efter ett par dagar har strålningen minskat kraftigt”.

Mot detta talar inte bara sunt förnuft

Av de kärnvapen som existerar idag är de allra flesta av typen vätebomber. Den största vätebomben som någonsin provsprängts motsvarar drygt 3 300 Hiroshimabomber.

Med andra ord: Det finns ingen beredskap som kan hantera konsekvenserna av en kärnvapenattack

En som reagerade med ironisk sorg på denna sanning var den norska poeten Inger Hagerup

Jag mötte en gang en mann

med forbindelsei de mest informerte kretser.

Han tröstet meg og sa:

Atombomben?

Eksisterer ikke.

Bare propaganda.

*Var trygg.
Det er ikke sant.
(Sa den meget informerte mann.)
Mine herrer statsmenn:
Kanskje den slett ikke eksisterer
denne såkalte atombomben?*

Dagbladet, 3 december 1960

Få av oss har levt i en kærnvapenfri värld. Kommer vi någonsin att uppleva den förmånen igen?

Idag finns det 12 241 kærnvapen. Med, det tål att upprepas, en sprängkraft tusentals gånger Hiroshimabomben.

De flesta, runt 90 procent, är i händerna på Vladimir Putin och Donald Trump.

Kærnvapenstaterna var i början fem, idag är de nio. Och tillskottet är skrämmande:

Netanyahus Israel och Kim Jong-uns Nordkorea samt ärkefienderna Indien och Pakistan, nyss i strid med varandra.

I en färsk studie från fredsforskningsinstitutet SIPRI varnas nu för en ny nukleär kapprustning, i kombination med slopande av nedrustningsavtal. <https://www.reuters.com/business/aerospace-defense/world-entering-new-era-nuclear-powers-build-up-arsenals-sipri-think-tank-says-2025-06-15/>

Efter den andra atombomben, mot Nagasaki den 8 augusti 1945, skrev Albert Camus: ”Den mekaniska civilisationen har just uppnått sin högsta grad av barbari”.

När Olof Palme, som läste Camus, i december 1981, stod vid stentrappan där den första atombomben hade förvandlat en levande människa till en skugga skrev han: ”Min fruktan är att människosläktet själv kommer att sluta som blott en skugga på en mur.”

Fyra år senare, i sitt sista tal i FN väckte den svenske statsministern frågan om domedagsvapnens legalitet: ”Vi bör överväga att i internationell lag förbjuda användningen av kærnvapen. Som i en del av en process som leder till allmän och fullständig nedrustning”.

Palmes slutsats då gäller än idag: ”Kærnvapenstaterna håller oss alla som gisslan”.

Tillåt mig en personlig reaktion i denna sakrala församling.

Vår oförmåga att eliminera kærnvapenarsenalerna har skapat mardrömmen att en hänsynslös despot som hotar med atombomb får ett övertag. Så agerade Sovjet vid invasionen av Ungern 1956 utan att president Eisenhower kunde svara annat än med ord. Så agerar Putin idag i Ukraina.

Man vill få oss att tro att Sverige blir säkrare om vi ger upp Östen Undéns, Barbro Alving, Per-Anders Fogelströms, Inga Thorssons, Alva Myrdals, Olof Palmes, Anna Lindhs, Ingvar Carlssons och Margot Wallströms kamp för en kærnvapenfri värld och i stället ställer oss under ”atombombsparaplyet”, kalla det lika gärna för en självmordsväst, nu i Donald Trumps hand.

I en analys beskrev New York Times hur USA:s president har ”total makt över nationens nukleära arsenal. Han kan när som helst, på egen befallning slå till med ett förebyggande anfall mot vilket mål som helst i världen. En livsförändrande vedergällning och ett totalt kærnvapenkrig skulle bli näst intill oundvikligt.”

Tidningen fortsatte: ”Putin fortsätter att hota med att eskalera sitt krig mot Ukraina med kærnvapen. Nordkorea har utvecklat missiler som kan nå Amerika. Kriget i Gaza hotar att

sprida sig till en vidare regional konflikt. Israel har redan kärnvapen och Iran är nära byggandet av en bomb, vilket i sin tur ökar risken av en kaskadliknande spridning i hela Mellanöstern”. <https://www.nytimes.com/interactive/2024/03/07/opinion/nuclear-weapons-president.html>

Vi såg ett resultat av detta i Netanyahus och Trumps massiva och olagliga attacker nyligen mot Iran vilka fördömdes av Rafael Grossi, generaldirektör för FN:s organ för atomenergi, IAEA, med flera.

Donald Trump däremot tackade Gud från Vita huset: "Ett särskilt tack till dig Gud. Vi älskar dig Gud och vi älskar vår fantastiska militär. Beskydda dem. Gud välsigne Mellanöstern, Gud välsigne Israel och Gud välsigne Amerika". [Trump God talk: What did he say during his Iran bombing address?](#)

27 år tidigare varnade oss Grossis företrädare i ämbete, Hans Blix: "Världens lager av kärnvapen räcker till för att utsläcka den mänskliga civilisationen genom ett snabbt självmord. Till detta har vi lagt risken av ett långsamt självmord genom den globala uppvärmningen". (SIPRI 2018).

Tillåt mig en andra personlig reaktion.

Sverige är nu inte bara medlemmar av kärnvapenalliansen Nato, vi har också slutit ett långtgående militäravtal med USA, kallat DCA.

Avtalet innebär att 17 amerikanska baser, friskrivna från svensk lagstiftning, ska anläggas från Revingehed i syd till Kiruna i norr, utan skriftliga förbehåll om kärnvapenlagring eller någon rejäl information eller offentlig debatt.

Berga örlogsbas i Haninge utanför Stockholm ingår i DCA-avtalet.

Pål Wrangé, professor i folkrätt, menar att avtalet innebär i praktiken att kärnvapen skulle kunna förvaras på Berga.– Om man inte vill ha kärnvapen hade det varit bättre om det stod som en avtalspunkt– I princip innebär det att amerikanerna får komma och gå som de vill, sa Pål Wrangé. <https://www.mitti.se/nyheter/fritt-fram-for-amerikansk-militar-pa-berga-6.3.244591.992e6553b2>

Den amerikanske befälhavaren på plats svarade på fråga om kärnvapen att han inte visste något.

Regeringen hävdar att DCA-avtalet minskar riskerna för ett väpnat angrepp mot Sverige genom att ge en avskräckande signal till Ryssland. Andra bedömare har pekat på att DCA-avtalet kan få den motsatta effekten, nämligen att DCA-baserna vid en säkerhetspolitisk kris eller vid krig kan bli förstahandsmål för en angripare.

Vad USA kan komma att använda baserna till bestäms ytterst av vad USA anser vara i linje med sina egna nationella intressen.

Till exempel har USA förhandslagrat USA-materiel på baserna i Norge som har använts för att sättas in i krigen i Afghanistan och Irak. Diskussioner i Stuttgart med USA om förhandslagring av krigsmateriel enligt DCA-avtalet – BEVARA ALLIANSFRIHETEN 24 juli 2025

Den norska regeringen har till skillnad från den svenska infört förbud mot att i fredstid införa kärnvapen på norskt territorium. I Finland är all införsel av kärnvapen olaglig.

Tio år efter Herseys epokgörande väckarklocka skrev Harry Martinson sitt rymdepos *Aniara* om de överlevande som i sitt rymdskepp flyr undan kärnvapenkriget:

Beskriv den människa som i glans

sitt släktes likdräkt sydde

tills Gud och Satan hand i hand

i ett förstört, förgiftat land

kring berg och backar flydde

för människan: askans konung.

Ur sång 79

Det var 1956.

Vi blev med andra ord tidigt förvarnade.

Vad kan vi då göra?

Vi vet att mer än hälften av jorden har etablerats som kärnvapenfria zoner, att en majoritet av världens regeringar, bland andra Irland och Österrike, har skrivit under FN:s globala kärnvapenförbud, och att Åland, till skillnad från Gotland, genom en konvention 1921 etablerades som ett demilitariserat och neutralt område.

Exempel att tänka på även i kristider.

Vi behöver rusta upp och vi ska stödja Ukraina så länge det behövs.

Men vi måste också tänka på den fred som en dag måste komma, om inte Armageddon drabbar oss alla.

Freden börjar här hemma, eller som Cicero och hans likasinnade romare sa redan före Kristi födelse: "Ubi bene, ibi patria", där jag trivs, där är mitt fädernesland.

Därför är det viktigt att vi mitt i all upprustning inte nedrustar på de goda krafterna i samhället.

I demokratin är röstsedeln ett viktigt verktyg. För sammanhållning och solidaritet. Våra valda företrädare i riksdagen har fått vårt förtroende, och de är på i någon mån ansvariga inför oss.

Därför är det inte orimligt att inför nästa val utkräva svar av dem som söker plats i riksdagen om var de står i frågan om att lagstifta mot kärnvapen på svensk mark.

Ett annat sätt är att av regeringen kräva en paus för det märkliga DCA- avtalet. Sverige har redan gett efter för Trumps utpressning om 5 % av statsbudgeten till kärnvapenalliansen Nato, som sägs garantera vår säkerhet. Varför behöver vi då ha ytterligare garantier i form av DCA till en enorm och ännu inte redovisad kostnad?

Vi behöver ju också rusta för freden, både den inre och yttre.

Till slut:

Så länge kärnvapen finns, finns också risken av nya Hiroshima och Nagasaki.

Ingen kan förneka detta ultimata hot mot människosläktet

I filmen *Hiroshima – min älskade* från [1959](#) i regi av [Alain Resnais](#) och manus av [Marguerite Duras](#) ställs frågan om vi som inte var där kan förstå vad som hände. En fransk filmare gör en dokumentär i Hiroshima och träffar en japansk man en kort

och en intensiv kärlekshistoria uppstår. Han upprepar för henne att "du har inte sett någonting i Hiroshima". Bara de som levde och dog i Hiroshima kan förstå". I ett fotografi i filmen av den första detonationen ser vi en utplåning av en stad som överträffar bilderna från andra världskrigets massiva bombningar av tyska städer. Vad som vi idag kallar en krigsförbrytelse.

Fotografi över Hiroshima den 6 augusti 1945, taget av den amerikanske piloten Paul Tibbets, som släppte atombomben över staden.

Det var 80 år sedan Idag ser vi samma bilder av total katastrof i ökenlandskap av vad som en gång var en stad. Staden heter GAZA